

Zápis z jednání Pracovní skupiny pro oblast vzdělávání Romů

Jednání se uskutečnilo v pátek 07. června 2019 od 11.00 do 15.30 hod. v zasedací místnosti Fórum v budově Úřadu vlády České republiky (Vladislavova 4, Praha 1).

Přítomni: *Gwendolyn Albert, B.A., Mgr. Šárka Antošová (zástup za Mgr. Kateřinu Šaldovou), Mgr. Andrea Cibulková, Mgr. Štěpán Vidím Drahokoupil, Mg. Lenka Hečková (zástup za Mgr. Lucie Macků), Bc. Martina Horváthová, doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D., Ing. Eva Nyklová, doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D., PhDr. Jana Zapletalová*

Omluveni: *Mgr. Anna Brychtová, Lucie Fremlová, PhD., PhDr. Renáta Köttnerová (RVZRM), Mgr. Lada Červeňáková, Mgr. Jana Pernica Horáčková,*

Přizvaní hosté: *Mgr. Aleš Bína (Základní umělecká škola Viléma Petrželky), Mgr. Svatopluk Pohořelý (MŠMT),*

Oddělení kanceláře RZVRM a sekretariátu RVNM: *Mgr. Marianna Juhásová (tajemnice PS), Ing. Kateřina Hlavová*

Přivítání a zahájení

Předseda pracovní skupiny (dále jen „PS“) přivítal členy PS, hosty a zahájil jednání. Předseda na úvod jednání zjišťoval, zda všichni souhlasí s poslední verzí zápisu z minulé PS a poděkoval za zaslání připomínek. Vzhledem k tomu, že nikdo neměl k zápisu připomínky, byl zápis schválen. Předseda členy PS dále upozornil, že má již domluvený termín schůzky se zástupkyní Centra pro studium vysokého školství, v.v.i., která ho oslovila v souvislosti s realizací výzkumného rozhovoru v oblasti nerovnosti při vstupu do vysokoškolského vzdělávání, a přislíbil, že členy PS bude na dalším jednání o této věci informovat. K dalšímu jednání byly navrženy body:

1. Vyhodnocení plnění úkolů a plán činností pro následné období
2. Činnost Domu zahraniční spolupráce a možnosti zapojení členů PS
3. Strategie romské integrace 2021-2030, kapitola Vzdělávání

K programu nebyly žádné připomínky.

Bod 1. Vyhodnocení plnění úkolů a plán činností pro následné období

V rámci bodu č. 1 došlo k vyhodnocení plnění úkolů z minulé pracovní skupiny ze dne 29. 3. 2019. První úkol se týkal uvedení platformy PS na webovém rozhraní Úřadu vlády ČR pod Radou vlády pro záležitosti romské menšiny (dále jen „RVZRM“). Úprava struktury webové stránky ÚV ČR podléhá schválení Redakční rady ÚV ČR, tudíž jde o náročný proces, který se bude muset řešit víc komplexně ve vztahu k RVZRM. Na stránkách ÚV ČR se tedy budou zatím objevovat jen zápisy z PS. Předseda PS navrhl oslovit vedoucí oddělení, aby se touto věcí zabývala v rámci RVZRM. Dle členů PS jsou

informace na webových stránkách ÚV ČR zastaralé, nejsou přehledné a je potřebné je upravit. Pokud se webové stránky přepnou do anglické verze, jsou tam používány matoucí termíny např. meziresortní komise (ta zanikla přetransformováním na RVZRM).

Předseda PS následně informoval o aktuálním členství v PS, konkrétně o členkách, které se rozhodly ukončit členství a o nově jmenovaných členkách PS. Předseda PS dále informoval o nominaci členů do Monitorovacího výboru OP VVV a Plánovacích komisí OP VVV (hlavní a PK 3), které jsou v gesci MŠMT.

Další úkol se týkal návrhu úpravy dotačního programu MŠMT Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatorií a studentů vyšších odborných škol, a to zejména ve vztahu k využití finančních prostředků tak, aby nedocházelo k velkým množstvím vratek. V rámci diskuze zaznělo, že překážkou v čerpání dotace je nutnost přednostní hrazení z vlastních prostředků, na které rodiny nemají dostatek vlastních zdrojů. Dále bylo zmíněno, že ČR vyčleňuje finanční prostředky pro podporu žáků, ale nezajistí jejich čerpání. Dle názoru některých členů PS není nastavena plošná informovanost, informace se sice doručí do školy, ale ve škole už není nikdo, kdo by odpovídal za šíření této informace mezi žáky. Bylo navrženo, aby finanční prostředky alokované každým rokem v rámci tohoto programu byly využity širěji, a to prostřednictvím nejen realizace doučování, ale i mentoringu. Čerpání by se nemělo vázat pouze na parametricky stanovené a generalizované podmínky, ale přihlížet k individuálním specifikům žáků. Výzvy by měly být rozděleny na etapy a nemusely se tak dodržovat striktně stanovené termíny. Dle informací z MŠMT změny časových intervalů výzev nebudou možné z důvodu návaznosti předepsaných mezních termínů pro vyúčtování dotací.

Dále bylo zmíněno, že existuje možnost čerpat prostředky z podpůrných opatření i v družinách nebo uměleckých školách. Podmínkou je, aby potřebu podpůrných opatření pro zapojení žáků do činnosti dalších školských zařízení posoudila školská poradenská zařízení (PPP nebo SPC). Z dat, která má MŠMT za minulý školní rok, vyplynulo, že bylo opatření využíváno velmi málo. Dle předsedy PS s tímto nejsou ředitelé škol zcela seznámeni. Informace o podpůrných opatřeních jsou jednak ve výčtu PO uvedených v § 16 školského zákona a dále jsou také v metodických postupech uvedených na www.msmt.cz/spolecnevzdelavani.

Členové PS byli informováni o tom, že podklady ke vzdělávání, které zpracovává KVOP budou zasílány do Kanceláře RVZRM, aby je PS měla k dispozici.

Předseda PS následně představil poslední úkol z minulého zasedání PS, který se týkal návrhu podnětu RVZRM, aby MŠMT provedlo monitoring žáků vracejících se ze zahraničí, převážně z Velké Británie. Na minulém jednání byla popsána kauza v Olomouci, která se týkala toho, že rodiče nevědí, jak mají postupovat, když po návratu ze zahraničí jejich děti nechtějí školy přijmout. Školy argumentují například tím, že nemají hodnocení z předchozí instituce, na základě kterého by je mohly adekvátně vřadit do příslušného ročníku. Dle zástupce MŠMT existují dvě možnosti zařazení žáka do třídy. Jednou možností je zařazení žáka do třídy na základě výsledků zkoušky, kterou ve škole absolvuje a pokud žák zkoušky nekoná, tak ho ředitel školy zařadí do ročníku na základě jeho znalostí, včetně znalosti českého jazyka. MŠMT doporučuje, aby žáci byli zařazeni do ročníku podle věku. Žák, který zahájil základní vzdělávání v ČR a vrátí se ze zahraničí, je stále žákem své spádové školy. Škola ho nemůže vymazat z evidence, i přesto, že nějakou dobu chodil do školy v zahraničí. Přesto, že žák nezačal vzdělávání v ČR a má tu trvalé bydliště, spádovost školy se ho týká. Když žák na území ČR nemá trvalé bydliště, v této věci má plnou odpovědnost rodič. Jako jediný důvod, proč škola žáka nemusí přijmout do školy, je plná kapacita.

Padl dotaz, jak si mohou rodiče ověřit, že má škola opravdu plnou kapacitu. Zástupce MŠMT uvedl, že by rodiče měli žádost o přijetí žáka do školy podávat písemně. Tím se zahájí správní řízení a škola musí vydat rozhodnutí **o přijetí či nepřijetí žáka** do školy, přičemž rozhodnutí je přezkoumatelné. Rodič se tak proti rozhodnutí o nepřijetí žáka do školy může odvolat a krajský úřad musí rozhodnutí přezkoumat. Členové PS se shodli na tom, že většina rodičů nepodává žádost písemně, protože ani nevědí, že by ji písemně podávat měli. Dále členové PS diskutovali o tom, kdo by mohl rodičům pomoci se sepsáním dopisu do školy.

Bylo řečeno, že by měly existovat informace pro ředitele škol o žácích, kteří se navracejí ze zahraničí, aby bylo všem jasné, jak mají postupovat. Do budoucna bylo dobré zveřejňovat data o kapacitě škol a jejím aktuálním naplnění. Zástupce MŠMT uvedl, že na stránkách MŠMT mají uvedeno, jakým způsobem může žák plnit docházku v zahraničí a informaci o tom, co se děje, když se vrací zpátky do ČR. Podle členů PS by tyto informace měly mít ve zjednodušené podobě, protože se někteří rodiče nemusí ve velkém množství textu orientovat.

Dále probíhala diskuze, jestli jsou školy tázané ze strany MŠMT, jakým způsobem zprostředkovávají informace, týkající se například zápisů do škol. Zástupce MŠMT uvedl, že ve vyhlášce o základním vzdělání je uvedena metodická pomůcka, jak má zápis probíhat, jak by se měl vyhlášovat, kritéria pro nespádové děti apod. To, jak zápisy probíhají, pak kontroluje inspekce. Každá škola ale nese odpovědnost za to, jak informace o zápisu do školy zveřejní. Školy před zápis dostávají seznam dětí s trvalým pobytem v té dané oblasti, a když dítě nenastoupí do první třídy, měl by to ředitel nahlásit na OSPOD. Ze strany členů PS bylo navrženo, aby o zápisu do první třídy byli informováni rodiče i v posledním povinném roku předškolního vzdělávání. Předseda vznesl dotaz směrem k zástupci MŠMT, zda rezort školství prověřuje, jakým způsobem (jak extenzivně, intenzivně) informovanost o zápisu do povinného vzdělávání školy realizují, zda existuje výčet možností, forem a způsobů atp. Dle sdělené informace MŠMT takovým soupisem nedisponuje, dosud tuto agendu v takovém formátu neřešilo.

K otázce spádovosti bylo uvedeno, že je v kompetenci obcí a kontrolu vykonává Ministerstvo vnitra. Obce můžou změnit spádovost vyhláškou i každoročně podle demografického vývoje, nebo když se zvětšuje koncentrace romských dětí. V případě, když MV zjistí pochybení, může vyhlášku zrušit. Předseda PS zadal úkol zjistit, jak MV kontroluje spádovost, podle jakých principů.

Zástupce MŠMT uvedl, že koncentrace romských žáků v konkrétní škole může být zapříčiněna různými faktory, ne vždy to souvisí se spádovostí. MŠMT však důvody, které vedly k segregaci v 70 základních školách nesleduje a neřeší.

Důležitým faktorem je dle členky PS míra naplněnosti školy z okolí nebo jak si škola stojí k ostatním obvodům. Z praxe se ukazují příklady, že město stanovilo jako spádový obvod celé město. Tento přístup je nesprávný, protože ředitel školy nemůže rozhodnout, koho vezme nebo nevezme.

Předseda PS navrhl, aby se transparentnosti předávání informací, informovanosti na škole a spádovosti věnovala pozornost na příštím zasedání PS, zároveň požádal zástupce MŠMT o účast na příštím jednání. Vzhledem k tomu, že spádovost škol mají v kompetenci obce a kontrolu Ministerstvo vnitra, na příští jednání by se měl pozvat jeho zástupce.

Dalším bodem jednání byla vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Zástupce MŠMT uvedl, že se nyní vyhláška nachází v Legislativní radě vlády ČR (dále jen „LRV“) a připomínky v této fázi již není možné reflektovat. Vypořádání připomínek bylo veřejné, každý se mohl vyjádřit,

z jednání je výstup včetně zdůvodnění akceptace či zamítnutí připomínek. O akceptaci nebo zamítnutí připomínek rozhoduje MŠMT. Pokud jde vyhláška na LRV s připomínkami, které jsou nevypořádané, předkládá se vyhláška ke schválení „s rozporem“. Někteří členové PS se k vyhlášce vyjádřili kriticky. Dle jejich názoru nebyly připomínky k vyhlášce zapracovány, např. omezení asistentů pedagoga ve třídách. Zároveň bylo uvedeno, že MŠMT nemá data o počtu asistentů ve třídách, proto není možné zjistit, zda toto opatření přinese finanční úsporu.

Bod 2. Činnost Domu zahraniční spolupráce a možnosti zapojení členů PS

Byla představena činnost Domu zahraniční spolupráce (dále jen „DZS“), v jehož gesci je mimo jiné také internacionalizace ve vzdělávání, která je finančně pokryta z prostředků Evropské.

Jedním z projektů DZS je např. *Erasmus +*. Do tohoto projektu se většinou zapojuje pouze informovaná mládež, která umí jazyk, umí vyhledávat informace a pro kterou tyto projekty nejsou již tolik přínosné. Pro děti ze znevýhodněného prostředí s omezenými příležitostmi mohou mít tyto projekty ještě přínosnější, avšak tato mládež si informace o projektech většinou neumí najít a tak je moc nevyužívá.

Jedním z nových programů je **Evropský sbor solidarity** a **Evropská dobrovolná služba**. V rámci tohoto programu může mládež až na 12 měsíců vycestovat do zahraničí a zapojit se do dobrovolnických aktivit, získat pracovní místo či stáž nebo být součástí národního solidárního projektu. Vzhledem k tomu, že má znevýhodněná mládež omezené možnosti, má udělenou výjimku a může jet do zahraničí na kratší dobu.

Dle zástupkyně DZS mnoho lidí se nerozhodne vstoupit do programů, protože se bojí, že čas, který stráví v zahraničí, se jim nezapočítá ani do studijní ani do profesní praxe. Je důležité pomoci mladým lidem, aby kompetence, které získají, byli schopni přeložit do jazyka, kterému rozumí i zaměstnavatel, který je na základě jejího životopisu, pozve na pohovor. Evropská komise chce, aby se do programů zapojovalo více znevýhodněné mládeže, protože neformální vzdělávání může být např. pro mladé lidi, kteří brzy ukončili školu, atraktivní, a může je to znovu přimět ke vzdělávání se. Účast na projektech má pozitivní vliv, jak pro znevýhodněnou mládež, tak i pro ty, co nejsou znevýhodněni. Znevýhodněná mládež má po absolvování projektů větší chuť k participaci do společnosti a také má větší chuť čelit diskriminaci, se kterou se běžně setkává. A zároveň mládež, která není znevýhodněná a účastní se projektů zaměřených na inkluzi, začíná vystupovat ve společnosti na obranu těch znevýhodněných.

Předseda požádal zástupkyni DZS o informaci, případně pokud touto nedisponuje, požádal jí, aby se pokusila zjistit, jaké přínosy pro ČR, terénní praxi měly zahraniční výjezdy pedagogů a výchovných poradců, případně, jakým způsobem byly cíle naplněny a zdali byly naplněny. Dle předsedy PS je problém v tom, že zkušenosti, které učitelé naberou např. v Anglii nebo Belgii neumí po návratu do ČR implementovat. Tento svůj dotaz objasnil s tím, že PS bude mít tak ucelenou informaci doplněnou i o evaluaci či reflexi k různým skutečnostem, na základě kterých bude moci přihlížet k novým, případně obdobným záměrům.

Bod 3. Strategie romské integrace 2021-2030, kapitola Vzdělávání

Závěrečný bod jednání se týkal Strategie romské integrace 2021-2030, konkrétně kapitoly Vzdělávání. Členové PS byli informováni o tom, že první návrh kapitoly Vzdělávání je rozdělen na dvě části, a to na část analytickou a návrhovou. PS by se měla primárně zabývat návrhovou částí, kde jsou zahrnuty návrhy cílů a dílčích cílů, které by měly být dále rozpracovány na úroveň opatření. Cíle by

měly být dosažitelné, prostřednictvím nějakého měřitelného ukazatele tzv. indikátoru. Strategie navazuje na současnou Strategii a zohledňuje požadavky ze strany Evropské unie vůči ČR¹, které se týkají inkluzivního vzdělávání. Předseda PS poděkoval členům za zaslání připomínek a návrhů ke Strategii a požádal tajemnici, aby ozřejmila, jakým způsobem se podklady zpracují. Ta členům PS popsala celý proces tvorby kapitoly Vzdělávání.

Cíl 1: Zajistit podmínky pro účast romských dětí v předškolním institucionalizovaném vzdělávání

Podle odhadů MŠMT je podíl romských dětí v předškolním vzdělávání v porovnání s dětmi z většinové společnosti nižší.

Jeden z návrhů opatření se týkal zajištění pozice školního (romského) asistenta v MŠ. Tato pozice v současnosti funguje v rámci projektového financování (ze šablon) např. v Ostravě. Hlavním smyslem je to, aby v MŠ existoval někdo, kdo bude mostem mezi MŠ a komunitou/rodinou. Je potřebné nastavit systematické financování této pozice a zároveň dostatečné vzdělávání pracovníků. Z hlediska ukotvení této pozice je zásadní rozhodnout, zda se má jednat o pedagoga nebo nepedagoga. V případě pedagoga bude nutné upravit zákon o pedagogických pracovnících, definovat jeho náplň práce, jestli bude vykonávat přímou pedagogickou činnost, v jakém rozsahu a rovněž, z jaké položky bude financován. Školní asistent, který funguje v rámci projektového financování, není pedagogický pracovník.

Bylo rovněž navrženo, aby spolupráci s rodinnou zajišťovat sociální pedagog. Tím by se pokryla potřeba nejenom na MŠ, ale také na základních a středních školách. Zástupce MŠMT zdůraznil, že zavádění nové pozice mezi pedagogické pracovníky je velmi obtížné, často neschůdné, výsledek je nejistý. Podle něho je lepší činnost přiřadit k vymezené činnosti pedagogického pracovníka.

Po skončení projektového financování by se měly najít prostředky ve státním rozpočtu. Problém šablon je i omezení na školy s více než 300 žáky, takže menší školy na ně nedosáhnou.

Ke vzdělávání pedagogů bylo poukázáno na to, že v českém školství neexistuje žádný specialista na vzdělávání romských žáků ani na vzdělávání a podporu pedagogů v této oblasti. NIDV mělo ve svých programech na DVPP vzdělávání romských žáků, ale tyto kurzy byly zrušeny z důvodu nezájmu. Členka PS uvedla, že začala řešit možnost přípravy akreditovaného semináře v rámci NIDV, který bude trvat 16/24 h. Předseda PS řekl svou negativní zkušenost s kurzy, které byly zaměřeny na historii Romů a věci, které nebylo možné využít ve vztahu k romským dětem. V nabídce CŽV existuje sice mnohou tematicky vázaných kurzů, seminářů a akcí, ty se však obsahem neliší, opakují se a o jejich kvalitě vypovídá jednak jejich délka trvání, reálná účast (absence) a samotná využitelnost v terénní praxi. Pedagogové často po takových absolvovaných akcích se vrací do stále zažitých vzdělávacích přístupů a strategií. Dále informoval o tom, že na Fakultě veřejných politik v Opavě bude připravovat modulové vzdělávání v rozsahu 2 semestrů pro pedagogickou veřejnost a pro veřejnou správu. Modul bude předložen k akreditaci na MŠMT a MPSV.

¹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-czech-republic_cs.pdf , <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0503&from=EN>

Na NÚV probíhají vzdělávací programy orientované na práci s romskými žáky a to především z pohledu poradenských pracovníků, ale také pedagogických pracovníků a to v projektu APIV A.

Cíl 2: Zajistit podporu kvalitního základního vzdělávání romských žáků

Předseda PS vysvětlil, že je důležité zajistit podporu poskytování vzdělávání romským žákům v takové kvalitě jako všem žákům v systému povinného vzdělávání. Členové PS uvedli, že by bylo potřeba definovat, co je to slovo kvalita. Na to navázali někteří členové, když zdůraznili nutnost definovat kvalitní vzdělávání. Předseda dodal, že ta se poměruje díky hodnocení výstupů a obsahů předem stanovených parametrů. V našem případě jí nyní lze definovat prostřednictvím vytýčení indikátorů a jejich cílů. Podle školského zákona má oprávnění k vyhodnocování kvality vzdělávání tedy evaluaci především ČŠI.

Indikátory cíle: *Počet segregovaných škol, Počet romských žáků vzdělávaných v segregovaných školách, Počet romských žáků vzdělávaných podle vzdělávacích programů s nižší ambicí a nároky* přímo nesouvisí s „kvalitou“ základního vzdělávání, neboť takový parametr nemůže být taxativně vymezen, ani exaktně prověřen či zhodnocen, a to pro absenci způsobu a možnosti sběru relevantních dat. Dílčí cíl by měl zahrnovat „snížení počtu segregovaných škol“, indikátor objektivně měřitelný.

Byla zdůrazněna potřeba rozlišovat problémy – téma segregovaných škol a nesprávnost diagnostikování romských žáků podle programů s nižšími ambicemi a nároky. V současnosti se sleduje odhad počtu romských žáků, kteří jsou vzdělávání podle programů RVP ZV LMP/UV, ale neznáme reálné důvody/příčiny pro toto přetrvávající zařazování. Byly realizovány kroky k odstranění tohoto problému, např. zřízeno revizní pracoviště, ale data se v zásadě nehýbou. Je otázkou, jak nastavit opatření, která by přinesla změnu.

Předseda PS upozornil na potřebu srovnání dat podle ročníků a také na rezervy v těchto datech, která nemusí vždy správně pojmenovávat skutečnost. V praxi pak dochází k záměně klíčových parametrů a jejich obsahů. V některých případech se srovnávají položky, které jsou zcela odlišné, nemohou pro svou podstatu být v komparační rovnici jen tak prostě zaneseny. Dále bylo zmíněno, že v kategorii poruch chování se ocitají děti, které by měly být jinde, jsou tam např. kombinovaná postižení (autismus). Nerozlišují se poruchy chování specifické a nespecifické a také rozhodování poraden ve stejné věci se může lišit.

Bylo domluveno, že členové PS budou připomínkovat návrh kapitoly přímo do sdíleného dokumentu, a to do 24. června 2019.

O termín příštího zasedání PS předseda nechá prostřednictvím online schématu hlasovat. Kolegy požádal o zaslání návrhů do programu příštího jednání. Poděkoval všem přítomným, členům a hostům za účast a konstruktivní návrhy, podněty a diskuzi.

Zpracovali: Mgr. Marianna Juhásová, *tajemnice PS* a doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D., *předseda PS*